

Бюгюн - Кавказ урушда жоюлган адыгланы эсгериуню кюнюдю

Шабат кюн, 21 май, 2016 жыл

№95 (20016)

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.А.Кокону Кавказ урушда (1817-1864) жоюлган адыгланы эсгериуню кюню бла байламлы О Б Р А Щ Е Н И Я С Ы

Къабарты-Малкъарны багъалы жамауаты!

Адыг халкъга уллу кыйынлыкъла сынатхан, кёп адамны да жойган Кавказ уруш бошалганлы 152 жыл толады.

Бюгюн биз, ол бушуулу заманланы эсгере, Кавказ урушда жоюлганланы, аны хатасы жетгенлени алларында баш урабыз, аны бла бирге уа адыг халкъ, азап чекген эсе да, бюгюлмегени, тарыхны кыйырында кьалмагъаны, аны кьой, бюгюн кючленгени, ниет жаны бла чыныгъа, кьурау кьарыуун ёсдюре баргъаны бла ёхтемленебиз. Ол а ата-бабаларыбызны хайырындан болгъаны сёзсюздю. Аны ючюн биз алагъа бир да болмагъанча ыразыбыз.

Озган заманланы эсде туту, биз кёп ёмюрледен

Кавказ урушда жоюлган адыгланы эсгериуню кюню бла байламлы материалланы 2-чи, 3-чю бетледе окьугъуз.

бери келген россей-адыг байламлыкъла асламысында кыйматлы болганларын, адыг миллетни къадарында уллу магъананы да тутханларын унутмазгъа керекбиз. Россей кьыралгъа ыразы болуп кьошулгъаны халкъыбызгъа тышындан келген ууучлаучула бла кьажуа кюрешде хорларгъа, тарых ата журтну, тилни, маданиятны сакьларгъа болушханды, экономикагъа, социальный эмда жамауат айныугъа ахшы онгла ачханды. Жаланда Россей Федерацияны халкълары бла бир болуп барлыкьыбыз алгъа насыплы келир заманнга элтген айныу жолубузду. Анга мен ишексиме.

Адыглагъа, Къабарты-Малкъарда жашагъанланы барысына да мамырлыкь, насып эмда ырахатлыкь тежейме.

Кенгеш

Урлукъ себиу бошала барады

РФ-ни Эл мюлк министрствосунда СКФО-да урлукъ себиу иш къалай бардырылгъаныны юсюнден видеоконференция халда кенгеш болгъанды. Анга КъМР-ни Правительствоосуну Председателини биринчи орунбасары - эл мюлк министр Сергей Говоров эмда кьауум ведомстволаны бла службаланы башчылары къатышхандыла, деп билдиргендиде министрствону пресс-службасындан.

Регионланы агропромыш-

ленность бёлюмлерини башчылары бу кезиуде иш не халда болгъаныны, аны эсеплерини юсюнден толу хапар билдиргендиде. Кенгешде эл мюлкде урунганланы кредитле бла жалчытыу, кьыралны жанындан алагъа техника сатып алыргъа, мал аш хазырларгъа, мирзеу жыяргъа болушлукь этюу вопросла да сюзюлгендиде.

Дагъыда, министрстводан билдиргенлерине кёре, бу кюнлеге республиканы тийресинде

аграрийле 170 мингден артыкь гектарда урлукъ себип бошагъандыла. Энди бу жаны бла ишни жаланда тёртден бирин тамам этерге къалгъанды. Мирзеулюк битимле 116 минг гектарны аладыла, мал ашха жараулу битимле - 6175, картоф бла тахта кёгетле - 25,3, кьудору - 7, чёплеу - 16,9 эмда башха битимле 23,3 минг гектарда ёсдюрюллюкдюле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Тынгылаула

Бюджет къалай толтурулгъаны сюзюллюкдю

2016 жылда 24 майда КъМР-ни Парламентини мекаямында «Къабарты-Малкъар Республиканы 2015 жылда бюджетин толтурууну эмда 2015 жылда Борчлу халда медицина страхованияны Къабарты-Малкъар Республикада жер-жерли бёлюмюню бюджетин толтурууну юслеринден» деген темагъа жамауат тынгылаула бардырыллыкьдыла. Ол 11 сагъатда башланырыкъды.

Законопроектлеге эсгериулени, тюзетиулени

эмда организацияладан бла кьырал эм муниципал органладан жыйылыугъа къатышыуну юсюнден заявканы КъМР-ни Парламентини Бюджет, налога эм финансла жаны бла комитетине берирге боллукьду. Аны адреси: КъМР, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 55 мекаям.

Соруулары болгъанла бу телефон номерге сёлешигиз: (8662) 42-64-60.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Къарчаланы Хадисни кьызы Аминатны Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалауну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны У К А З Ы

Кёп жылланы ахшы ишлегени ючюн Къарчаланы Хадисни кьызы Аминатны - Къабарты-Малкъар Республиканы культура министрине орунбасарын - Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.КОКОВ
Нальчик шахар, 2016 жыл 19 май, №51-УГ

А.М.Аслановагъа «Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы артисти» деген ат атауну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны У К А З Ы

Музыка искусствону айнытыугъа уллу кыйын салгъаны ючюн Асланова Асият Мухамедовнагъа –«Къырал музыка театр» кьырал казна культура учрежденияны «Бжъамий» ансамблини солисткасына- «Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы артисти» деген ат атаргъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.КОКОВ
Нальчик шахар, 2016 жыл 19 май, №56-УГ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Жамауат советни кетериуню юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны У К А З Ы

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Жамауат советни кетерирге.

2. Была кючлерин тас этдиле:

«Къабарты-Малкъар Республиканы Президентинде Жамауат советни юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини 2011 жылда 15 июльда чыгъарылгъан 112-УП номерли Указы;

«Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Жамауат советни юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2012 жылда 6

мартда чыгъарылгъан 46-УП номерли Указы;

«Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Жамауат советни Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2012 жылда 6 мартда чыгъарылгъан 46-УП номерли Указы бла къабыл кёрюлген кьауумуна тюрлениуле кийириуню юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2013 жылда 6 февральда чыгъарылгъан 19-УП номерли Указы.

3. Бу Указ официальный халда басмаланган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.КОКОВ
Нальчик шахар, 2016 жыл 19 май, №54-УГ

Эсгертю

Транспортну жюрюгенине чек салынырыкъды

21 майда Нальчикде Кавказ уруш бошалганлы 152 жыл болгъанына аталган ишле бардырыллыкьлары бла байламлы шахарны бир-бир орамларында транспортну жюрюгенине чек салынырыкъды.

Ленин проспекте темир жолну аллында майдандан башлап Малкъар орамга дери 9.00 сагъатдан, Ленин проспектни кесип ётген орамла бла да ишле барысы да бошалгынчы транспортну битеу тюрлюлерини да жюрюгенлери тохтатылады. 21 майда республиканы жаш тёлю-

сю бирге чыгып барган кезиуде Шогенцуков проспекте Малкъар орамдан Кешоков орамга дери, Лермонтов-Пушкин эмда Пушкин - Кешоков орамла бирге тюбеген жерледе машиналагъа жюрюрге эркин этилмейди.

Дагъыда Эркинликни скверинде митинг бардырылган кезиуде Кешоков орамда Шогенцуков орамдан башлап Экинчи Таман дивизиягъа дери эмда Къабарты орамда Гитче Къабарты орамдан Кешоков орамга дери транспортну битеу тюрлюлери да тохтатыллыкьдыла.

Жыйылыу

Магъаналы жумушлагга къарагъандыла

РФ-ни Федерал Жыйылыуу Къырал Думасыны Къабарты-Малкъар Республикадан депутаты Геккиланы Заур 19 эмда 20 майда парламентарийлени къауумунда СНГ-ни къыралларыны Парламентле аралы ассамблеясыны дайым комиссиясыны жыйылыууна къатышханды. Анда политика вопрослагга

къаралгъанды эмда халкъла аралы бирге ишлеуно жоллары сюзюлгендиле.

Санкт-Петербургну Таврический кваласыны тарых думалы залында жыйылыуу къатышханла бек магъаналы проблемаланы кетюргендиле. Ол санда космос кенгликлени мамыр халда хайырланыуда бла ол жаны

бла тинтиле бардыруда къыралланы бирге ишлеулени онгларын, биоэнергетиканы айнытуу, экология экспертизаны, эл мюлк продукцияны экспортунда ГМО-ну хайырланыуу эмда жайыуу юсюнден законла жарашдыруу амалларын сюзгендиле.

Белгилеу

Онеки халкъга - онеки жау чыракъ

Тюнене Х.М.Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университетде Кавказ урушда жоюлган адыгланы эсгеруно кюнине жораланган жыйылыуу

лерини адетлерин, тиллерин, культураларын тас этмегендиле. Ала кыркъ беш тыш кыралда, асламысы уа Россейде жашайдыла. Ол жерлени тарых-

Хаути Сохроков.

окуна да бизни халкъланы бла Россейни мингжыллыкъ байламлыгы болгъанын, къабартылы бийни жыл саны жетмеген кызын Иван Грозный жалаңда политика жанына къарап угъай, аны ариулууна, субайлыгына, кылыгына да бюсюреп алгъанын белгилеп айтханын эсге салгъанды.

-Алыкъа да машинала, самолётла, поездле, пароходла болмагъан заманда, къабартылыла, атлагъа иер салып, уллу Россейге барып тургъандыла,- деп, дагыда кеп юлголе келтиргенди. Мындан ары да адыг-черкес халкъланы ёсюп келген келечилери тиллерин,

болгъанды. Аны окуу юню студентлери ары келгенлеге къара ызыкълы жашил ленталаны юлешиуден башлагъандыла. Ызы бла сахнада «1864 жыл 21 май» деген ат бла литература-музыкалы композицияны кёргозгендиле, ол бушуулу жылланы юслеринден назмула, жырла да айтхандыла, кыл къобузда да сокъгъандыла, онеки адыг-черкес халкъны намысына онеки жау чыракъны жандыргъандыла.

Ызы бла сахнагга КъМКЪУ-ну ректору Юрий Альтудов чыкъгъанды. «Битеу адыг-черкес халкълагга бушуулу кезиуден бери 152 жыл озгъанды. Бу темагга кеслерини чыгъармаларында художникле, жазычула, поэгле, тарыхчыла да кеп кере эс бургъандыла. Ол урушну дуняны башында бек койсюз болгъанын, ол патчах Россейни кеп башха халкъларына да уллу кыйынлыкъ салгъанын чертедиле алимле», - дегенди ол.

- Алай,- деп белгилегенди ректор андан ары,- адыгла кес-

ларына кеслерини юлюшлерин къошадыла. Былайда дагыда энчи айтыргъа тийшли кереме: адыгла-черкесле кеслерини айныуларын кеп миллетли Россейни халкъны санында кёредиле,- деп чертгенди ол.

Халкъла аралы черкес ассоциацияны президенти Хаути Сохроков а бу кунледе Патриарх Кирилл келгенде, аэропортда

адетлерин унутмай, кеслерин осал ишлеге бермей жашаргга керекдиле деп насийхат да этгенди.

Ол кюн литература-музыкалы композициягга КъМКЪУ-ну студентлери, тыш кыраллы диаспораны келечилери, преподавательлери да къарагъандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Документле

Къабарты-Малкъар Республикада 2016 жылны биринчи кварталына хар адамгга эмда халкъны баш социал-демография къауумларына жашау этерге жетерик ахчаны бек аз ёлчменин тохташдырууно юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы
Правительствосуну
БЕГИМИ

2016 жыл 16 май

Нальчик ш.

№85-ПП

«Къабарты-Малкъар Республикада жашау этерик ахчаны бек аз ёлчменин юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2005 жылда 18 майда чыгъарылган 30-РЗ номерли Законуну 4-чю статьясыны 1-чи кесегине тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу бегим этеди: Къабарты-Малкъар Республиканы Урунуу, иш бла

жалчытуу эмда социальный къоруулау министрствосуну кёргозтюую бла Къабарты-Малкъар Республикада 2016 жылны биринчи кварталына жашау этерге жетерик ахчаны бек аз ёлчменин былай тохташдырыргга: бир адамгга тергегенде -10609 сом, ишлерге жараулаулагга -10942 сом, пенсиячылагга -8192 сом, сабийлеге -11711 сом.

Къабарты-Малкъар Республиканы
Правительствосуну Председатели

МУСУКЛАНЫ А.

Семинар

Журналистлени эркинликлери
кенгертилгендиле

РФ-ни Ара айыруу комиссиясы видеоконференция халда Россейни субъектлеринде журналистлеге семинар къурагъанды. Анда сёз РФ-ни Къырал Думасына депутатланы айыруу бла байламлы законлагга кийирилген тюзетиулени юслеринден баргъанды.

Юйрениуле башлангынчы уа КъМР-ни Айыруу комиссиясында жыйылган журналистлеге аны башчысы Вячеслав Гешев быйыл РФ-ни Къырал Думасына депутатла сайланганлары бла бирге республикада муниципал къуралыулары представительный органларыны келечилери да сайланыллыкъларын билдиргенди.

-Къабарты-Малкъарда 122 элде депутатла айырыллыкъдыла. Федерал законлагга тюрлениуле кийирилип, айыруу кампанияны кезиуде журналистлени эркинликлери кенгертилгендиле. Алай аны бла бирге уа аккредитацияны жорукълары къатылангандыла. Ол а къл кётюрюно кемчиликсиз бардырыргга онг берликди,- дегенди ол.

Вячеслав Мицевич 22 майда «Единая Россия» политика партия кесини келечилеринден Къырал Думагга депутатлагга кандидатланы айырылгынын да эсгертгенди. «Республикада 73 айыруу участка ишлерикди. Ала барысы да хазырдыла», - дегенди ол.

Федерал эм регион асламлы информация органланы келечилерине семинарны уа РФ-ни Ара айыруу комиссиясыны башчысы Элла Памфилова ачханды. Ол къл кётюрюу кыйын болумда бардырыллыкъларын эсгерттип, журналистлени юйретиу адамланы айыруу праволарын сакъларгга болушуругун чертгенди. Ол айтханыча, 18 сентябрьде Къырал Думаны депутатлары бла бирге 30 регионда губернаторла, 11 субъектде уа парламентлени келечилери да сайланырыккъдыла.

- Битеу да бирге кыралда къл кётюрюуге 110 миллион адам къатышырыгы белгиленеди. Аны ючюн а айыруулары юсюнден законланы толтурууга энчи эс бурулады. Тюбеген кемчиликле, терсликле уа жыйышдырылып, арда, къл кётюрюу бошалгъандан сора, тюзетилген этерикдиле,- деп чертгенди ол.

Ызы бла Ара айыруу комиссияны келечиси Майя Гришина журналистлеге законлагга къллай тюзетиуле кийирилгенлерин, аккредитацияны жорукъларыны, ол асламлы информация органланы келечилерине къллай онгла бергенлерини юслеринден лекция окугъанды. Дагыда жыйылгъанланы сорууларына жууапла да бергенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Байрам

Нальчикде Славян жазманы
бла маданиятны кюнине аталып

24 майда Нальчикде Славян жазманы бла маданиятны кюнине аталган ишле бардырыллыккъдыла.

10.00 -12.00 сагъатха дери школчула литература-краеведение квестге къатышырыккъдыла. Аланы турист жоллары шахарны Культура эмда солуу паркында Б.Пачевни бла Мечиланы Кязимни эсгертмелеринден башланырыккъды да, А.Пушкинни эсгертмесини

къатында бошаллыккъды.

13.00 сагъатда Культура эм солуу паркда байрам концерт башланырыккъды. Мында дагыда суйген адам къазакъланы арбаларына барыргга эмда славянланы адет-төрелери бла шагърейленирге онг табарыккъды.

КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла кырал комитетини пресс-службасы.

Кюнню темасы

Адам ГУТОВ:

Жарсыуларыбызны, кьууанчларыбызны да бирге сынаргъа, алгъа да таукел барыргъа

- Адам Мухамедович, Кавказ уруш деселе, акъылыгыызгъа бек алгъа къаллай оумла, сагъышла келедиле?

- Кьууанчыра затла жокъдула, алай миллетим битеу сынауладан, кыйынлыкълардан, зорлукъдан кьутулуп, бюгюн да айныгъаны, алгъа баргъаны неден да магъаналыды. Тарых аллай сейир ишди. Дуня башын титиретип, кьоркьутуп тургъан цивилизацияла тьоп болуп къалгъан кезиуде бардыла. Алай аз санлы, гитче кавказ халкъла уа жашайдыла.

Бизни ата-бабаларыбыз батыр аскерчиле болгъанлары бла ёхтемленирге эркинбиз, алай деменгили кьыралгъа къажану турургъа аланы кьучлери жетерик тьойул эди. Ол кьарыулуаны бир бирлерине эришген, жерле ючюн даулашхан заман болгъанды. Кавказгъа кез кьаратханла уа кеп эдиле, алай ала ачык жюрек бла угъай, къазауат, ёлюм, уруш бла келгендиле.

Ма аны себепли, бизнича, гитче халкъла жокъ болмай, бюгюн да жашагъанларына, айныгъанларына Аллахха, къадаргъа да шукур этерге керекдиле. Тарыхыбыздан дерсле алыргъа тийишлиди, алай адамла уллу келлюдюле:

21 майда, хар замандача, Нальчикни солуу паркында «Древо жизни» эсертмени аллында Кавказ урушда жоюлгъан адыгланы хурметлерине бушуулу жумушла бардырыллыкъдыла. Быллай ишлени черкесиле жашагъан башха регионлада, тыш кьыраллада да кьурау тереге айланганды. Ол къанлы, жюз жыл баргъан къазаутдан бери 152 жыл озганды, болсада аны ачылыгы, кьюсюзлюгю шендюгю тёлюлени эсиндеди.

Кавказ урушну азабын артыкъда бек адыг халкъла сынагъандыла. Тюрлю-тюрлю шартлагъа кере, XVIII ёмюрде аланы саны миллионнга жете эди, къазауат бошалгъандан сора, 1897 жылда Россейни халкъыны санын жаздыргъанда ачыкъланган тарихлеге кере, ала 165 минг болгъандыла. Миллетни асламы сермешледе кьырылганды, къалгъанла уа Осман империягъа кечгендиле.

Ол къанлы къазауат миллетни культурасына, шендюгю жашаууна, келир тёлюлени юйретуге къаллай хата салгъанына, аны къадарын къалай торлендиргенини юсюнден КьМР-ни Гуманитар тинтиуле бардыргъан институтуну къабарты фольклор жаны бла бёлюмюню башчысы, филология илмуланы доктору Адам Гутув бла ушакъ бардыгъанбыз.

империяны бек иги адамлары киргендиле: Пушкин, Лев Толстой, Михаил Лермонтов, Одоевский, Грибоедов. Алай аны бла бирге уа уруш бла зорлауу проекты да жарашдырылганды. Жарсыугъа, экинчилери бизге жаныуар кьылыкълы

ров бла, женнетли болсун, аушханды, биз «Кавказ урушну кезиуде жаратылгъан адыг жырла» деген китап басмалагъанбыз. Анда тьоп болгъан, мурдорларына дери кьюдюрюлген эллени, кьыйынлыкъ сынап жоюлгъан сабийлени, тишируулары, акъсакъалланы юслеринден кьуйлени окъусанг, жюрегинг ачыды.

Алай ма бу уллу китапта сиз орус аскерчиге бир кьаргъыш да табарыкъ тьойюсюз. Аланы жазгъанла патчахха, аны генералларына, халкъны ичинде сатхычлагъа ачыуларын билдиредиле ансы, орус халкъгъа къажану бир сёз да айтмайдыла. Ол а миллет быллай ачы заманда да адамлыгъын тас этмегенине шагъатлыкъ этеди.

- Ол къазауатны юсюнден айтханда, бирле аны зорлагъан кьыралгъа къажанулыкъларын букьдурмайдыла. Сиз а «Ёмюрлеге Россей бла» деген чакъырыугъа къалай кьарайсыз?

- Философла айтханларыча, бир кезиуде дуня башында битеу чекле кетерилип, кьыралла боллукъ тьойюлдюле. Хау, ол заманда бу чакъырыу кеси аллына унутулуп къаллыкъды. Алай ол кезиуде да Россейни халкълары бир бирлерине сыртларын бурлукъ тьойюлдюле.

Ол жомакълы заман жетгинчи уа Россей Федерацияны кьауумунда кьалыргъа борчлубуз. Ансыз миллет энциклерибизни, культурабызны сакълаяллыкъ тьойюлбюз. Бизни асламыбыз сагъыш, сёлешген да орус тилде этебиз, культураны, искусствону юслеринден да аны юсю бла билебиз. Цивилизацияны башха шартлары: кьыраллыкъ, билим бериу, илму да аны мурдорунда кьуралыпдыла. Кесигиз да ангылайсыз, бу байламлыкъланы чачуу кеси-

бизни жокъ этген бла тенгди.

Кьыралыбыз бизге, муслийманлагъа, динибизни тутаргъа, хаж кьылыргъа чырмау этмейди, теремерибизни, адетлерибизни толтурургъа чек салмайды, ана тилибизни сакъларгъа, культурабызны айнытыргъа мадарла береди. Да сора биз аллай кьыралдан албугъартыргъа нек керекбиз?

- Миллет тарыхын билирге борчлуду, ол келир заманда кьайтарылмаз ючюн, дейдиле. Алай халкъны жарсыулу кюнлерин эсде къалай тутаргъа керекди? Мен акъыл этгенден, машиналары терезелеринден байракъланы чыгъарып, жорукъланы сакъламай, ёрге-энише учуп айлануу – ол эсде тутуу тьойюлдю...

- Аны да хатасы болмаз. Адамны кёлюндегин, сезимлерин кёрюктюрге онгу болургъа керекди. Аны ючюн байрамла, эсгериуге жораланган жумушла, митингле да кьуралыргъа тийишлидиле. Эсгериу байракъланы кётюрюп айлануугъа бурулуп къалса, ма ол заманда жарсыргъа керекди.

Кавказ халкъла ёмюрлени теренинде кьуралгъан, бюгюн да сакъланган терелери бла энчидиле. Алай аланы унутуп барабыз, керек болмагъан сунуп, ёсюп келген тёлюню тюз юйретмейбиз. Алай ол да миллетни тарыхын сакълауу бир амалыды. Сёз ючюн, японлуаны цивилизациясына минг жылдан аслам болады. Алай ала шендюгю заманны бла эрттегили терелени бирге жюрютюрге юйренгендиле.

Дагыда Кавказ уруш бизни халкълагъа келтирген кьыйынлыкъланы унутур ючюн Тюркде, Жууукъ Востокну кьыралларында жашагъан бир журтлуларыбыз бла байламлы проблеманы да кетерирге керекди. Эртте-кеч болса

да, ол кесин билдирликди. Таулуаны Орта Азиягъа бла Къазахстанга кечюргенде, биринчи кезиуде алагъа иги кезден кьарамагъандыла, хал артдан-артха тюрленгенди ансы. Бюгюн да анда таулу юйюрле бардыла, алай алагъа бир журтлулагъа кьарамайдыла, тышындан келгенлерин унутмагъандыла. Аллах сакъланы ансы, бир тюрлю кьаугъа болгъанлай, юйюгюню-жеригизни табыгъыз деп, кьыстап кьояргъа боллукъдула. Бизни бир журтлуларыбыз да аллай болумда 150 жылдан аслам заманны жашайдыла.

Мен жаланда адыгланы юслеринден айтмайма. Сирияда, Тюркде, Иорданияда дагыстанлы миллетле, осетинлиле, кьарачайлыла, чеченлиле, таулула да бардыла. Бу кьыраллада болгъанма, аланы жашауларын таныйма. Россейни гражданствосун алыргъа, Кавказда жашаргъа суйгенлени аллай амаллары болургъа керекди. Алагъа кьырал болушлукъ этилирге, юйле ишлерча жер бёлюнюрге, иш бла жалчытырча онгла кьуралыргъа тийишлидиле.

Билемисе, Тюркде жашагъан черкеслини назмусу эсимден кетмейди. Ол: «О, Аллах, мен сенден жаланда бир зат тилейме. Кавказда мени тилимде сёлешген адамла болгъанларын бир керечик окъуна кёрюкт, андан сора уа жаханымни отуна кирирге окъуна хазырма», - деп жазады. Сагъыш бир эт, къалай термиледиле ала ата-бабаларыны журтларына.

Сёзсюз, битеу кавказ диаспора бери кечерик тьойюлдю, алай тыш кьыраллы ата журтлуларыбыз бла байламлы проблеманы тамамларгъа, анга политика оноу этерге тийишлиди. Ол а кьыралны ичинде, диаспоралада да даулашланы, кьаугъаланы, бир бирге юсюрюню тохтатыргъа онг берликди.

- Сентябрь айда Адыгланы кюнню кьууанчлы халда белгилерге деген оноугъа уа къалай кьарайсыз?

- Ол битеу жамауатны, республиканы халкъын бирикдирлик эсе – бек игиди. Алай быллай бир жумуш толтурукъ, алагъа эл бла бир адам къатышды деп отчёт этер ючюн кьурала эсе, халкъ аны унарыкъ тьойюлдю.

Кертисин айтханда уа, Кавказ урушда жоюлгъан адыгланы эсгериуню кюнню, таулу халкъ зорлукъ сынагъан кюн, миллетлерибизни башха даталары да бизни бир тарыхыбызды. Аны ючюн а, даулашлагъа, къажанулыкълары жер болмазгъа керекди. Биз аланы бирге белгилерге, жетишимлерибизге кьууаныргъа, жарсыуларыбызгъа бушуу этерге юйренирге, алгъа да бирден таукел барыргъа керекбиз.

Ушакъланы ТИКАЛАНЫ Фатима бардырганды.

озгъан ишлени унутуп, жаланда бюгюнню кюн бла жашайдыла. Алай а жарамайды.

- Кавказ урушну тинтиу кеп чырмауладан ётгенди. Совет заманда аны юсюнден жукъ да айтмай, букьдуруп тургъандыла. Алай арт жыллада уа анга асыры уллу магъана берилип, ол миллетлени арасында даулашла туудуруп башлагъанды. Сиз акъыл этгенден а, бюгюнлюкде аны тарыхын школлада, вузда къалай окъутургъа керекди?

- Сёзсюз, ол къанлы, кьюсюз, аяусуз болгъанын эсгертип турургъа тийишлиди. Къабартылылада быллай айтыу барды, сёзле бла ангылаталмагъанга, жумдурукъла бла тьойюшюрге тьушеди.

Кертисин айтханда уа, Кавказны мамыр амал бла кесине тартыргъа онг болгъанды. Аны жанлы партиягъа Россей

кавказ халкъла угъай, аланы жерлери керекдиле дегенле хорлагъандыла.

Уруш кавказлылары, адыг миллетни жокъ болур чекге жетдиргенди. Тарыхны артха айландырыргъа онг жокъду, алай мамыр проект хорласа, шендюгю Кавказ ахырда башха боллукъ эди, ол санда этносаны кеплюкклери бла да. Дагыда Россейде миллетлени арасында даулашла, къаугъала да азайырыкъ эдиле.

- Кавказ уруш халкъны культурасына, фольклоруна, жашаууна себеплик этмей кьоймагъанды...

- Аскерчилени кьюсюзлюклери жырланы, кьуйлени, ачы хапарланы, айтыулары кеп санда туудургъанды. Халкъ аланы эсинде тутуп, радио, телевидение болмагъан кезиуде тёлюден тёлюге юйретип, бюгюннге дери сакълагъанды. Профессор Валерий Кажан

Конкурс

Айырмалылары атлары айтылганды

Республикада «Ана тилим-жаным-тиним, мени дуням!» деген конкурсну бардырыу бир ненча жылдан бери ахшы төреге айланганды. Бу күнледе быйыл окьюу жылны ичинде сагынылган эришуню кезиундеги жетишимлени юслеринден белгили болганды.

КЪМР-ни Билим бериу, илму эм жаш төлюню ишлери жаны бла министерствосуну көлечиси Ахайланы Лариса билдиргенге көре, бу проектни чеклеринде юч тюрлю конкурс бардырылганды. Биринчиси – битеулю билим берген учреждениялары, экинчиси - устазлары арасында. Ючюнчюсюнде уа сабийле излем-тинтиу ишлерин кьоруулагандыла. Бу жол а анга малкьар, кьабарты тилледен окьутханладан сора да, орус тилни юйретгенге кьатышхандыла.

Алай бла бизни мектеперибизни арасында алчылагьа Быллым элни Ахматланы Ахмат атлы битеулю билим берген учреждениясы, Нальчикни биринчи номерли гимназиясы, Кичибалыкьны орта школу саналгандыла. Кьабарты

тилден окьутхан школланы арасында уа Псыгансу элни биринчи номерли айырмалы болганды. Экинчи жерни уа Хамидие бла Урух элле юлешгендиле. Ючюнчю орун а Нальчикни 65-чи номерли гимназиясына жетгенди.

Орусулада уа биринчиге Солдатская станицаны тийишли көргендиле. Экинчи уа Майский шахарны 2-чи номерли школуду. Ючюнчю уа бир учреждениягьа да берилмегенди.

Устазлары энчи конкурсларыны юслеринден айта, Лариса Рамазановна малкьар тилден дерсле бергенледен анга бири да кьатышмагьанын билдиргенди. Проектлени кьоруулагьан окьуучулары араларында уа Абдулаланы Милана бла Мамайланы Мухаммат айырмалы болгандыла.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.
Суратны **Элина КАРАЕВА**
алганды.

КЪУУАНЧ ТАКЪЫЙКЪАЛА

Школчулары боюнларына кьызыл галстукла кьысхангьыла

Орта күн Хасанияда Уллу Ата журт урушну кезиунде жоюлган эллилени хурметине ишленген эсгертмени аллында майданда 4-чю класслары окьуучулары кьууанчлы халда пионерге алгандыла. Быйыл бу организациягьа алтмыш сабий кьошулганды. Битеу да бу школда 250 кьыз бла жаш кьызыл галстукла кьысадыла эмда аны сыйын тюшюрмезге итинедиле.

Сабийлени бу кьууанчлы күнлеринде аланы алгьышларгьа Коммунист партияны Нальчик шахар комитетини биринчи секретары Кьабардокьланы Махти, ич службаны отставкада подполковниги, алгьын кеп жылланы пионервожатый болуп турган Алёна Чернова, элни администрациясыны башчысы

Азаматлары Кьайсын, окьуучула, устазла, ата-анала, ыннала, аппала да келгендиле.

Дружинаны байрагы чыгьарылгьандан сора боюнларында кьызыл галстуклары, башларында да ол бетли бёркчюкле бла жашла эмда кьызла сир сюелип тохтагьандыла. Тамата пионервожатый, 6-чы классны башчысы Улбашланы Жамиля Пионерлени күнчюне аталган линейка башлангьаныны юсюнден билдиргенден сора 4-чю классны окьуучулары, кьолларында да галстукларын тутуп, арагьа чыкьгьандыла. Төреде болгьаныча, ала Ата журтубузну кьаты сюерге, ахшы

ишле бла атларын айтдырыгьа эмда тюзлюк жанлы болургьа, пионерлени жорукьларын не заманда да толтурургьа ант этгендиле. Ызы бла кьонакьла, устазла, ата-анала да школчулары боюнларына кьызыл галстуклары кьысып, кьолларын тутуп алгьышлагьандыла.

Жыйылгьанлары алларында селеше, Кабардокьланы Махти Хасаниядан кеп жигит адамла чыкьгьанларын, аланы араларында партизан Шауаланы Хаким да болгьанын, бююнлюкде да эллиле ахшы ишлери бла атларын айтдыргьанларын чертип айтханды, школчулары аладан юлгю алыргьа,

бютюн иги окьургьа, кеслерин тап жюрютюрге чакьыргьанды. Алёна Чернова да кьызыл галстук кьысыдыгьыз эсегиз, анга кертичи болургьа, намысын тюшюрмезге юрешигиз деп насийхат этгенди. «Сиз Кьабарты-Малкьаргьа хайыр келтирлик адамла болуп ёсеригизге ийнанам», - дегенди. Азамат улу уа сабийле иги окьусала, кеслерин не жаны бла да тап көргюзтселе, алагьа кьайда да жол ачыкь боллугьун эсгертгенди.

Жангы пионерлени школну директоруну орунбасары Маргарита Шутова да алгьышлагьанды. Майданда сабийликни, пионерлени юслеринден жырла эшитилгендиле, назмула айтылгьандыла.

Озгьан ыйых күн Москвада Кьызыл майданда кьыралны кеп жерлеринден баргьан сабийлени пионерге алыу болгьанын эсигизге салама. Алагьа кьызыл галстуклары Кьырал Думаны депутаты, РФ-ни Коммунист партиясыны Ара комитетини председатели Геннадий Зюгановну башчылыгында коммунистле кьысхандыла. Шимал-Кавказ региондан ары онтогьуз кьыз бла жаш баргьандыла. Аланы араларында Хасаниядан 4-чю классны окьуучусу Уяналаны Алийхан да бар эди. Аны боюнуна галстукну Геннадий Андреевич такьгьанды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Шимал Кавказ
күн сайын«Архыз» курортха
инвестицияла ёседиле

Кьарачай-Черкесни «Архыз» курортна салынган инвестицияла былтыр юч кереге ёсгендиле эмда 330 миллион сомгьа жетгендиле, деп билдиргенди ТАСС-ха РФ-ни Шимал Кавказны ишлери жаны бла министрени орунбасары, «Шимал Кавказны курортлары» акционер обществону директорларыны советини таматасы Андрей Резников.

-Быйылны биринчи кварталында уа, - дегенди ол, - 1,7 миллиард сомгьа инвестиция заявкала жарашдырылгьандыла. Көргюзтүлген бизнес-планлагьа көре, жууукь жыллада 3,6 минг жерлери болган кьонакь юйле ишлерге белгиленеди.

Фермерлени санаугьа элледен врачланы
бла устазлары да кьошарыкьдыла

Сочиде Битеуроссей эл мюлк жазуугьа аталып бардырылган кенгешде быйыл экинчи кере бардырылган бу маганалы ишге элледен ишлеген устазлары бла врачланы да кьошаргьа кереклисини юсюнден айтылгьанды. Фермерлеге аланы санар ючюн келлик адамлары ючден бири элчи интеллигенция боллукьду, деп тохташдырылгьанды, дегенди ТАСС-ны корреспондентине Росстатны башчысыны орунбасары Константин Лайкам.

-Аланы арасында устазла асламыракь боллукьдула. Биринчиден, ала баш ишлеринден солугьа чыгадыла, экинчиден, халкьны ичинде даражалары жюрюйдю, ючюнчюден, алагьа ётюрюк айтыргьа кьыйынды, - деп кьошханды Лайкам.

Эсигизге салайыкь, Экинчи битеуроссей эл мюлк жазуу быйыл 1 июльдун 15 августха дери барлыкьды. РФ-ни узакь районларында уа - 15 сентябрьден 15 ноябрьге дери.

Омар Хайямгьа – доммакь эсгертме

Астраханьда персиялы поэт эм акьылман Омар Хайямгьа доммакьдан бийиклиги төрт метрге жетген эсгертме сюерге белгиленеди. Аны Челябинскден устала ишлеп башлагьандыла эмда 10 июньга бошاپ, айны ахырына уа шахаргьа келтирме айтадыла, деп билдиргенди ТАСС-ха РФ-ни Художниклерини союзуну члени, скульптор Сергей Воробьев.

Ол эсгертме Иранны келечилерини тилеклери бла эмда аланы ахчаларына ишлене тургьанын, аны ауурлугьу 1,5 тонна боллугьун, анда Омар Хайям сюелип, кьолларында да китапны бла кьаламны тутуп турганлай суратлангьанын да айтханды.

Аны Астрахань шахарны университетини терек бахчасында «Эсгертмелени аллеясында» салыргьа мурат этедиле. Алайда туркменли поэт Махтум Кули Фрагини эсгертмеси да сюеледи.

Бурунгулу кешене ачыкьлангьанды

Адыгеяны Миллет музейи " Шимал-Кюнбатыш Кавказны жеринде доммакьны ёмюрю» деген көрмючге сейирлик экспонат салгьанды. Ол - бизни эрага дери беш минг жыл алгьа бачама асыралган кешене. Аны юсюнден ТАСС-ха музейни директоруну орунбасары Нальмес Шовгенова билдиргенди.

-Бююнлюкде Россейде табылган кешенеледен бу алыкьа жангьыды. Алимле оюм этгенге көре, анда бачама неда бир башха бий асыралгьанды. Аны 1980 жылланы ортасында тау Адыгеяны Новосвободный станицасыны кьатында Клады жайлыкьда археолог Алексей Резепкин тапханды, - деп хапарлагьанды ол.

Оба ичинде табылган кешене экиге бёлюнюпдю. Аладан бирини кьабыргьалары суратла бла жасалыпдыла. Ортасында башы болмай сюелип турган адам, садакь бла кьалкьан, жанында төгерегин тюрлю-тюрлю жаныуарла алып турган мёлек суратланыпдыла.

Шахарны гимнин сайларыкьдыла

Дондагы Ростова шахарны гимнин сайлар ючюн конкурс кьурайдыла, деп билдиргендиле ТАСС-ны корреспондентине шахар Думаны пресс-службасындан. Анга профессионалла кибик, кеслери алларына юйренген композиторла бла поэтле эмда музыкалы чыгьармачылыкь кьауумла, студияла, союзла, башхала да кьатышыргьа боллукьдула.

Сайланган гимни авторуна ахча төленирик тюрлюйдю. Конкурсну жорукьларына көре, хорлагьан адам чыгьармасын шахаргьа хакьсыз, саугьа халда берирге керекди.

Кюмюш хазна табылгьанды

Кьрымда кепюр ишлене турган жерде кюмюш ахчаладан хазна табылгьанды, аны юсюнден «Крымский мост» информация арадан билдиргендиле. «Кьошун сауутда битеу да бирге 300 граммдан артыкь тартхан 15 кюмюш ахча асыралып эди. Ала XVII ёмюрню ортасында Испанияда ишленгендиле, деген ишеклик барды. Алимле ол ахчала Таман жарым айрыкамгьа тоналган кемеден неда сатыу-алыуну хайырындан тюшген болурла, деп оюмлайдыла.

ДАТА

Ёлчемлени бирликлерин жалчыта

Метрология - ёлчемлени, аланы бирликлерин жалчытыуу, тюз шартла тохташдырыуу амалларыны, жоруктарыны эмда мадарларыны юсюнден илмуду. Ол жашауубузну битеу сфераларына сингенди. Аны жетишимлери промышленность эм эл мюлк производства, бусагъатдагы медицинада бла саурукъ сакълауда, къудуретни къоруулауда, сатыу-алыуда эм башха сфералада да кенг хайырланыладыла. Хар жыл сайын бу кюн жангы чакъыруу бла белгиленеди. Быйыл ол "Тюрлене баргъан дуняда ёлчеуле" деп алай айтылады.

Бу жумушла бла «КЪМР-де Стандартизацияны, метрологияны эм сынауларыны къырал регион арасы» деген федерал бюджет учреждение кюрешеди. Ёлчемлени бирча болурларын жалчытыуу – олду бизни баш борчубуз. Предприятияла, организацияла да ыспас этедиле, адамла да ыразылыкъларын билдиредиле. Метрологияны битеудуния кюнунде мен бизни республикада бу магъаналы иш бла кюрешгенлени профессионал байрамыбыз бла алгъышлайма, барына да мамыр жашау, саурукъ, насып тежерге сюеме.

Арт жыллада бизде биохимия эм

иммунофермент анализаторлары, дозаторлары, алкометрлени, рентген дозиметрлени, кеп вольтлу трансформаторлары, газны электрон-корректор ёнчелеучюлерин, басымны датчиклерин, теркликни тохташдыргъан приборлары, газоанализаторлары бла газосигнализаторлары тинтиуню амаллары да хайырланып башлангандыла. Аны бла бирге саурукъ сакълауу учрежденияларында хайырланылгъан медицина техниканы жумушларын жалчытыуу эм анга ремонт этиуню да алгъанбыз къолгъа.

Дыгъыда сууну, газны, электро-кючню эсеплеучю приборлагъа эм манометрлеге ремонт этген эм аланы ишлерин тинтген бёлюм да барды. Аны специалистлери борчларын тынгылы толтурадыла. Аны ючюн предприятияла, организацияла да ыспас этедиле, адамла да ыразылыкъларын билдиредиле.

Метрологияны битеудуния кюнунде мен бизни республикада бу магъаналы иш бла кюрешгенлени профессионал байрамыбыз бла алгъышлайма, барына да мамыр жашау, саурукъ, насып тежерге сюеме.

Султан ЭШТРЕКОВ,
«КЪМР-де Стандартизацияны, метрологияны эм сынауларыны къырал регион арасы»ФБУ-ну башчысы.

Тёгерек стол

Къоркъуулу аурууладан сакъланырча

Кеп болмай «Стоп - СПИД» деген Битеуроссей акцияны чеклеринде КЪМКЪУ-ну медицина колледжинде «Скрытая угроза - открытая борьба» деген аты бла «тёгерек стол» болгъанды. Анга окъуу юню таматасы Светлана Пшибиева, СПИД бла жукъгъан ауруулагъа бакъгъан араны поликлиника бёлюмюню таматасы Амина Шомахова, республикалы диспансерни наркология бёлюмюню баш врачы Артур Пачев, КЪМКЪУ-ну студентлерини советини таматасы Ахмед Аулов, КЪМР-ни Жамауат палатасында жаш тёлю советинде медицина программалагъа башчылыкъ этген Алина Накова эм медицина бла информация технологияны колледжини устазлары, студентлери къатышхандыла.

- Бююнлюкде жамауат къыйын заманда жашайды. Адам улу кесин, ёсе келген тёлюню да сакъларгъа керекди. Шёндю «тёгерек столну» къуралгъаныны магъанасы да ВИЧ-ни бла СПИД-ни къоркъуулыкъларыны юсюнден къатлап айтыуду, - дегенди, тубешиуню ача, Пшибиева.

Анда бу аурууларыны ышанларыны, ала къалай жугъаргъа боллугъуну,

араларында башхалыкъларыны юсюнден да сёлешгендиле. Медицина колледжини окъуучусу Карина Догужева жаш адамла бу жаны бла тири агитация бардыргъанларын билдиргенди. Студентле, онеки къауумгъа юлешинип, элге барадыла, жаш тёлю бла профилактика мадарлары юсюнден ушакъла къурап, ВИЧ-ни бла СПИД-ни юсюнден толу хапарлайдыла.

«Сестринское дело» бёлюмю экинчи курсунда окъугъан Кристина Гарибова бла Анна Фетисова кеслерини илму-тинтиу ишлеринде школада бла колледжде жаш адамланы жукъгъан ауруулары юсюнден билмилери иги болгъанын чертгендиле. Жамауат ол жанына аслам эс бурурча шахарда акция бардырыгъа кереклисин да белгилегендиле. Ахмед Аулов а КЪМКЪУ-ну волонтер корпусу СПИД бла байламлы акциялагъа тири къатышханын чертгенди.

Ахырында саурукъгъа къоркъуулу инфекциялагъа къажар турурча, бу жаны бла жетишимле болдурурча байламлыкъда ишлерге кереклиси айтылгъанды.

Бизни корр.

Фестиваль

Кремльде назму окъурукъду

«Живая классика» деген ат бла бардырылгъан конкурс 2011 жылда къуралгъанды. Аны битеуроссей этапына 85 регион, халкъла аралысына уа 85 къырал къатышады. Ол РФ-ни Билим беруу, илму министрствосуну, Басма эм асламлы коммуникацияла жаны бла федерал агентствону башламчылыкълары бла къуралгъанды. Эришиуню мураты сабийлени бла жаш тёлюню китап окъургъа сейирлерин къозгъауду. Андан сора да, аланы бююнню авторла бла шагъырейлендириуду.

Огъарыда сагъынылгъан конкурсну халкъла аралы кезиуню бусагъатда бешинчи кере бардырыла турады. Анга уа бизни республикадан Жанхотия элни Малкъарлары Хамзат атлы битеулю билим берген школну 5-чи классыны окъуучусу Жаппулары Лейля да къатышады.

Эришиуню биринчи этапы юч кезиуню юлешингенди. Школда, районда, республикада да Лейля биринчи жерлеге тийишли болгъанды. Алада жюрини келечилери къызчыкълары терен фахмусун, хунерин чертгендиле. Конкурсантлары назмуну окъуучуларына уа аланы къаллай текстни сайлагъанларына, халатсыз сёлешилерине, заманны да созмагъанларына (беш минутдан озмагъа тийишлиди) кере багъа салынады.

Битеу да кезиуледе алчы болгъаны бла байламлы Жаппулары къызгъа ахыр тургъа барыгъа онг чыкъланды. Анга уа 85 региондан 255 школчу къатышханды. Финал «Артекде» - Халкъла аралы сабий арада - болгъанды. Ол да юч кезиуню юлешингенди. Биринчисинде - 36, экинчисинде -18, ючюнчюсюнде уа 10 адам къалгъанды. Бизни жерлешибиз да аланы арасындады. Бююнлюкде сабий лагерде солуй турады. Аны бла бирге уа суперфиналгъа хазырланады, тюрлю-тюрлю викториналагъа къатышады.

Лейля бу конкурсда Елена Понамаренкону «Леночка» деген чыгъармасын окъугъанды. Назмуда саниструктор къызны урушда болдургъан жигитлигини юсюнден айтылады. Аны себепли сахнагъа, ол заманда ала кийген формагъа ушатып, Атайлары Мадина тикген быстырла бла

чыкъланды. Конкурсха хазырлаугъа, назмуну, кийимлени да сайлаугъа Жанхотияны школ библиотекасыны башчысы Жаболаны Зайнаф уллу къыйын салгъанды.

Сабий арада бардырылгъан этапны сюзген жюри да къызчыкълары назму окъуун жаратханды, дикциясын, интонациясын белгилегенди. Сёз ючюн, актриса Елена Захарова, анга тынгылай, бир ненча кере кёлю такъырланганын билдиргенди. Аны уллу хунери болгъанын, чыгъармадагы болумну жюрегинден ётдюрюп, залны кесине ийнандырады билгенин чертгенди.

Айтханыбызча, бизни жерлешибиз назмуну иги окъугъан оноуланны санына кирип, саугъаланган да этгенди. Энди уа бу сабийле 4 июлда Москвада Китапны фестивалына къатышырыкъдыла. Ол а Кремльде бардырыллыкъды. Эм айырмалыны да анда сайларыкъдыла. Биз да кесибизни Лейлячыкълары, ара шахарда да жюрини сейирге къалдырып, хорламгъа тийишли болурун тежейбиз.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Адабият ингир

Фахмулу поэтибизни сыйын кёргендиле

Бу кюнледе Тёбен Чегемни Къулийланы Къайсын атлы школда КЪМР-ни, КЪЧР-ни да халкъ поэти Мокъаланы

Магометни эсгеруу ингир бардырылгъанды. Аны школну малкъар тилден бла литературадан устазы Жансуйланы Марина къурагъанды. Ары мектепни директору Сарбашланы Альберт, аны орунбасыры Бечелланы Аминат, устаз Жазаланы Жулдуз, окъуучула келгендиле.

Сабийле Мокъа улуну назмуларын окъугъандыла, аны сёзлерине жазылгъан жырлары ариу айтып, жыйылгъанлары кёллерин кётюргендиле. Ызы бла келгенле поэтни юсюнден презентациягъа къарап, аны ауазына суйюп тынгылагъандыла.

-Магомет ахшы ыз кёйгъанды. Аны жазгъаны халкъгъа жарагъанлай турады. Ол не заманда да бизни бла биргеди,-дегенди Марина Хызыровна. Ингирде «Тепена», «Туугъан жерим», «Таулу таудан тоялмайды» деген эм башха жырла да эшитилгендиле. Жыйылыу миллет тепсеуле бла бошалгъанды.

БАЙТУУГЪАНЛАНЫ Исмайыл.
Сурат авторнуду.

КЪАЛАМ СЫНАУ

Туугъан жерибизге, тилибизге да сүймекликден толу тизгинле

**Анамы - жылыуу,
жерими - жарыгы**

Ана тилим, сенсиз мен кимме?
Сенсе жарык жырла жырлатхан!
Сени арсарсыз ёкюлжонгме,
Тау кыушлай, къанат керип къалкъган.

Сендеди анамы жылыуу,
Сендеди жерими жарыгы,
Бешик жырымы айтылыуу,
Халкъымы тарыхы, жашауу.

Сенсе мени жүрек тилманчым,
Нарт сёзюнгден жашай юйрендим.
«Дунияда уллу кыуанчым
Сенсе, ана тилим, манга!» - дедим.

Жүрекден келген сезимлени
Жазаман мен ариу, бай тилде.
Жашау турса да тюрленгенлей,
Сакъларма сени ёмюрлеге.

ЁЗДЕНЛАНЫ Зулфия.
Былым эл.

**Жырчыны - кыуанчы,
сабийни - жубанчы**

Жолоучуга жомакъса,
Тау жолланы сыйлаган.
Байса сен эм омакъса,
Къыйын жолла сынаган.

Бай тилим, ана тилим,
Кёп чырмауга тубединг.
Нарт тилим, омакъ тилим,
Тас болмаганлай келдинг.

Оноучуга бал тилим,
Жырчыны да - кыуанчы,
Къонакъга алгыш тилим,
Сабийни да - жубанчы.

Назмучуну билеги -
Намыслы малкъар тилим.
Насыпды миллетим,
Унутмаз ана тилим!

ГАСЫЛАНЫ Жаннета.
Огъары Малкъар эл, 1-чи школ.

Тенглериме

Бюгоннюгю жаш тёлю ариу, омакъ
кийинедиле,
Дунияда болгандан кёп затланы
биледиле.

Озган ёмюрде къалдыла эшек эм
ат арбала,
Машина бла айланадыла шёндю
жаш адамла.

Ингилиз тилде тынглайдыла
сабийле жыргъа,
Башха тилдеде айтыладыла
тойлада ала,
Орусча жуаплайдыла,
«сёз тапмай» тиллеринде,
Тапсыз келедиле битеу ол ишле,
эй, таулула!

Угъай, угъай, чакъырмайма сизни
къарангылыкъга,
Керекбиз башха тиллени билирге
эм окъурга,
Алай, учуз этмей, салмай ана тилге
ауана,
Халкъыбызны атын айтдырайыкъ,
эй, таулула!

«Эльбрусоидде» «Ана тилим - ариу тилим» деген төрели конкурс бардырылганды. Анда жүри сабийлени жыл санларына кёре эки къауумга бёлгенди. Биринчисине - 5, 6-чы, экинчисине 7-9-чу класланы окъуучулары къатышхандыла. Аланы бир жарымы ёз тиллерин къалай билгенлерин, нек суйгенлерин, аны бла байламлы оюмларын назмула бла ачыкълагандыла. Бюгон газет окъуучуланы ол эришиуде хорлаганланы чыгармалары бла шагърейлендиребиз.

Ана тилде сёлешигиз сабийлеге, анала!
Гитчеликден суйдюрюгюз ана
тилни алагъа.
Сёлешмез малкъар тилинде бир
деп бир башха миллет,
Ол затланы билмегенлей турабыз
биз, не медет!

КЪОЙЧУЛАНЫ Ислам.
Къашхатау эл.

Малкъарымы хазнасы

Ана тилим - Малкъарымы хазнасы,
Насыбымы, къадарымы тасхасы.
Ана тилим - жүрегими булбул жыры,
Миллетими нюр чырагы, сыйлы ызы.

Тюрк кыумланы жырып келген шам тилим,
Тау сууланы черек этген бай тилим.
Минги тауну байракъ этген кесине,
Ким эришир сени ёмюр эсинге?

Тауча - бийик, къарча таза тюрк тилим,
Солууума солуу къошхан шаркъ тилим,
Жомакъ, таурух, жырла, чамла
айтдыргъан,
Тас болмайын. заманланы арытхан!

Кёкча - бийик, жерча - ариу, сакъ тилим,
Баласына бёлляу айтхан бал тилим.
Кыуанч къоша, жаша хар таулу юйде!

ГЫЖГЫЛАНЫ Индира.
Хушто-Сырт эл.

**Ариу тилим,
шатык тилим**

Ана тилим - ариу тилим,
Татлы тилим, шатык тилим.
Ана сютю бла келдинг,
Кёп ёмюрлени сюрдюнг.

Кязим, Къайсын да сёлешген,
Балачыкъла бёлляу эшитген.
Ана тилим, керти тилим,
Къанатларын керген тилим.

Бийик болгъан, тюз тау кибик,
Малкъар тилим, алан тилим.
Ариу алгышла айтдыргъан,
Тарых жоллада бардыргъан.

Сенде хазна - къылыкъ-адет,
«Къойсун ариу аякъ ыз!» - деп,
Бушуулада эсертген,
Ачыуну да сел этген.

Ана тилим - ариу тилим,
Кёлнюгю жапсаргъан тилим.
Огъурлуса, тирликлисе,
Сау дуниягъа белгилисе.

Бу акъ башлы таулача,
Къадар берген саугъача.
Жарыкъ тилим, ариу тилим,
Тазалай сакъланган тилим!

ТЕРБОЛАТЛАНЫ Зулейха.
Нальчик ш., 3-чю школ.

**Андады Кюнлюм,
Чегет да**

Ана тилим - татлы тилим,
Ана тилим - антлы тилим,
Таудан, ташдан да бурунгу тилим,
Нартда, жашда да бар тилим!

Алгыш, тилек этген тилим,
Атам, анам базган тилим,
Кязим, Къайсын суйген тилим,
Назму, жомакъ жазган тилим!

Мен аланы окъуп, билип,
Ташдан да дерс алган тилим!
Ариулыкъну, игиликни
Жүрегиме салган тилим!

«Къор болайым, туугъан жерим!» -
Деп айтдыргъан татлы тилим.
Ташны, тауну да атында
Жашап тургъан антлы тилим!

Кюнлюм, Чегет, Малкъар тары,
Чирик кёлюм, Минги тауум -
Да мен андан суйдюм барын:
Жазын, къышын, тауун, тарын.

Ташны да жашнатыр тилим,
Мени да жашатыр тилим.
Ана тилим - татлы тилим,
Ариу тилим - антлы тилим!

ГАДИЙЛАНЫ Зулфия.
Огъары Малкъар эл, 1-чи школ.

Недеди адамны байлыгы?

Недеди адамны бек уллу байлыгы? -
Къаты саулыкъ, насып, узакъ ёмюр алда.
Аладыла хар инсанни жүрегине
Кыуанч, ырахатлыкъ, тёзюм да
салгъанла.

Бу дунияны биринчи къонагы болгъан
Анасыны эшитеди татлы ауазын.
Тапхан ана айтады къагъанагъына
Ана тилинде биринчи алгышларын.

Ана тилим а аны ючюн багъалы,
Бешик жырла эшитилгенден ма ол тилде.
Уллу болуп, атасыны осуятын
Ана тили жетдиралыр жүрегине...

Кыушча, бийикледе учхан ана тилим,
Жүреклени кыуандыргъан ана тилим,
Кязимни, Къайсынны, Танзиляны тили,
Кыуанч берген, алгыш этген ана тилим!

ГИДАЛАНЫ Ислам.
2-чи кадет школ-интернат.

Алан халкъымы чырагы

Минги тауча, сыйлы тилим,
Чирик кёлча, терен тилим,
Коштан тауча, ариу тилим,
Ана тилим - жаным-тиним!

Къаяча, чыдамлы тилим,
Гокка хансча чакъган тилим,
Черек сууча баргъан тилим,
Ана тилим - ариу тилим!

Тау хауача, таза тилим,
Дарман-дары болгъан тилим,
Жолоучуга билек тилим,
Жан тамырым - ана тилим!

Ёксюзлеге ёкюл болгъан,
Бизге ата-баба къойгъан,
Алан халкъымы чырагы,
Таулу тилим - жан ийнагъым!

Ата-бабала сырларын,
Эртегили жырланы
Сакълап тургъан ана тилим -
Миллетими нартла тили!

Байлыгъымса, ана тилим,
Бек сыйлымса, ана тилим.
Жашаууму шауданыса,
Ата журтну тауланыса!

УЛБАШЛАНЫ Тахир.
Огъары Малкъар эл.

Учундургъан ийнагъым

Ана тилим - ариу тилим,
Сенсе мени жаным-тиним,
Сенсе мени жашауум да,
Сенсе мени махтауум да!

Ары-бери баргъан болсам,
Бир кесекни эшитмей турсам,
Мен тансыкъ болуп башлайма,
Сёлешир адам сурайма.

Мени ана тилимде уа,
Мени ариу тилимде уа
Сёлешедиле таулула,
Къарачай эм кыумукълула.

Дагыда бек кёп миллетле
Сёлеширле бизни тилде.
Мен аланы багъалайма,
Мен ала бла бекме, байма!

Аналаны ариу тилин,
Тилейме, хар ким да билсин!
Ол хар кимге аманатлы,
Бек багъалы, сыйлы затды.

Аны биз къаты сакълайыкъ,
Эринмейин айнытайыкъ.
Тиллерин унутханлагъа
Ушамайыкъ бир заманда!

Жаша, ана тилим, жаша!
Ат атадынг суугъа, ташха,
Жаша, ийнагъымса мени,
Ышаныса миллетими!

Баргъан жолунг узакъ болсун!
Халкъынг а насыпдан толсун!
Эркин солусун таулада,
Къыйынлыкъла узакъ бола!

ЖАППУЛАНЫ Жулдуз.
Жанхотия эл.

Ёмюрле кюзгюсю

Бюгоннюгю кюнюмю - кыуанчы:
Кязимни китапларын ачып,
Окыума - ёмюрле кюзгюсю,
Халкъымы адети-тёресеси...

Жардан салынганда миллетим,
Къартха, жашха нёгерлик этип,
Ана тилим, шукур Аллахха,
Сакъладынг сен бизни палахдан.

Аллай кюн да келгенди бизге,
Бу ариу бурун тилибизде
Назму, жыр да айта бир бирге,
Жашайбыз туугъан жерибизде.

Сенден жүрекеде чагъады гюл,
Сенден таулада чыгъады кюн,
От жагъала тура ырахат,
Булут къая жухха бугъунады.

Сенде тау халкъымы намысы,
Жиляуну, кыуанчны багъасы,
Таза кёкде кыуш сюзюлгени,
Таулу юйде сабий кюлгени!

Миллетими къанатыса сен!
Къайсын тилим, Кязим тилим сен!
Монгукъ, кыуанч, тынчылыкъ да сенде,
Уруш, даулаш да къалып кенде.

Сенде жилтин чачырагъаны,
Накът-налмас жылтырагъаны!
Ана тилим, сени бла бирге
Халкъым зауукъ жашасын жерде!

ДИНАЛАНЫ Темирлан.
Кёндеден эл, 3-чю школ.

Эришиу

Жаш экологлагъа - дипломла бла грамотала

КЪМР-ни Билим бериу, илму эм жаш тѳлюню ишлери жаны бла министрствосуну Экология - биология арасында «Юный эколог-краевед» деген ат бла республикалы конкурс бардырылгъанды. Ол кесида «Праздник эколят - молодых защитников природы» деген Битеуроссей сабий экология фестивалны чеклеринде кѳуралгъанды. Анга республиканы битеу районларындан бла шахар округларындан кѳауумла кѳатышхандыла, деп бил-

диргендиле министерствону пресс-службасындан.

Сабийле кѳыралыбызны гимнин айтып, конкурсну алай ачхандыла. Проектде жаш тѳлю билимин, хунерлигин да кѳргюзгенди.

Тириликлерини, хорламгъа итинулюклерини, бир бирге билеклик эте билгенлерини хайырындан биринчи жерге Нальчикни тогъунчу орта школуну командасы тийишли болгъанды. Алагъа эмда башхалагъа эришиуну кѳурагъанла кѳауум министрстволаны

эмда башында сагъынылгъан араны атларындан дипломла бла грамотала бергендиле.

Бизни корр.

ТИНТИУЛЕ

Россейде юйор кѳураугъа сейир азая барады

Росстат белгилеген шартлагъа кѳре, Россейде юйорле артык кѳп кѳралмайдыла, айырылула да асламдыла. 2016 жылны биринчи кварталында кѳыралда юйорленгенле, былтыр бла тенглешдиргенде, 8 процентге азыракъ болгъандыла.

Озгъан жылны январында - мартында 183 минг жангы юйор кѳуралгъан эсе, быйылны биринчи юч айына - жалаңда 169 минг. Бу кезиуге айырылуланы саны уа 1,5 процентге кѳбейгенди, 143 мингден 145 мингге дерди.

Бу жаны бла тапсызлыкъны сылтауларындан бирин экспертле экономика кризисде кѳредиле. «Экономика болум юйор кѳурагъанланы санын азыракъ этгени сѳзсюздѳ. Бусагъатда адамла бу кѳытлыкъдан ычынырыкъ амалланы кѳрмейдиле эмда жуукъ заманда аны иги жанына тюрлениригине ийнанмайдыла», - деп билдиргенди оюмун «РГ» газетге Де-

мография, миграция эм регионла айнуу жаны бла институтну таматасы Дмитрий Панюков.

Жамауатны тамблагъы кюннге ышаналмагъаны апчытады, дейди Социальная информация агентствону башчысы Елена Тополева. «Жаш адамла бусагъатда бу жаны бла атламгъа кѳлленалмайдыла. Социальный тинтиуле кѳргюзтгенлерине кѳре, ала келлик заманларына тынгысыздыла», - деп белгилейди ол.

Айырылуула бла байламлы уа бир тохташхан оюм жокъду. Бир жаны бла кѳытлыкъ кезиуде кѳыйынлыкъладан бирге ѳтерге тынчды, бирси жаны бла уа, экономикада чурумла юйорню бирлигин эгейдиле. Алай мында башха болумла да уллу магъананы тутдыла.

Экономика болумлагъа айырылыркъа акъыл этгенден эсе, юйор кѳураугъа таукелленгенле бегирек бойсунадыла. Сѳз ючюн,

Челябинск областьда 2015 жылда Росстат кѳргюзтген шартлагъа кѳре, ишсизлик 7 процентни тутады (Россейде ол кѳрѳмдѳню орталыкъ ѳлчѳми 5,6 процентди). Анда да юйор кѳураугъа кѳлленгенлени 2016 жылны биринчи жарымында, 2015 жылны ол кезиуюу бла тенглешдирип айтханда, 11 процентге азайгъанды. Аны бла бирге уа айырылгъанланы саны 2,2 процентге ѳсгенди.

Карелия Республикада ишсизликни ѳлчѳми былтыр 8,8 процентге жетгенди, анда юйорлениу 18 процентге аз болгъанды. Бирге жашаргъа скоймегенле уа 12 процентни кѳурайдыла.

Алай башха юлгюле да тубейдиле. Тыва Республикада 2015 жылда ишсизлик 18,6 процент эди. Алай 2016 жылны ал айларында регионда юйор кѳурагъанланы саны юч кереге кѳбейгенди, айырылгъанланы ѳлчѳми да тюрленмегенди.

Башха тенденцияланы Бангылатхан да кѳыйынды. Бусагъатда, специ-

алистле айханларына кѳре, тууу азыракъ болургъа керекча эди: 90-чы жылланы сабийлери бусагъатда ата - ана болургъа жараулу жыл саннга жетгендиле, ол тѳлю уа, белгилисича, артык кѳп санлы тѳююл эди эмда экономика болумгъа да, саулай алып айтханда, бала ѳсдюрюрге жарарыкъды деп ышаныу жокъду.

Алай «демография кѳытлыкъда тургъаныбызгъа да кѳарамагъанлай, сабий ѳсдюрюрге сѳюгенле асламдыла, - дейди Елена Тополева. Демография экономикагъа артык бойсунмагъанчады. Аны кѳой да, экономиканы айнытуугъа демография кѳрѳмдѳле себеплик ѳтерикдиле, дейдиле специалистле. «Юйор кѳурагъанланы саны да тап ѳлчѳмге жетгенлей, кризистыйгъычладан кѳутулгъаннга санаргъа боллукъду», - деп белгилейди Дмитрий Панюков.

Алена УЗБЕКОВА.
«Российская газета».

ЭСЕПЛЕ

Полициячы - сабийлени суратларында

Россейде хар жылдан да Сабийлени кѳоруулауну халкъла аралы кюнѳню аллында «Полициячы дядя Стѳпа» конкурс бардырылады. Бу кюнледе уа аны республикада бѳлюмюнде эм иги ишле ачыкълангандыла.

Быйыл анга 40 иш жиберилгенди. Аладан эм аламатын жюриге сайларгъа кѳыйын болгъанды, ала тюрлю-тюрлю стильде ишленгенлери, ариулыклары бла сейирсиндиргенлери ючюн.

Алай бла, битеу тергеуледен сора биринчи жер Бахсан шахардан жетинчи классны окъуучусу Азамат Чиповну «Мен полициячы болуп кѳуллукъ этеме» деген ишине берилгенди. Элбрусда Сабийлени эм жаш тѳлюню чыгъармачылыкларыны арасыны окъуучуларыны «Кѳоркѳуусулукъну жалчыта» деген

суратлары экинчи жерге тийишли кѳрѳлгенди.

Ючюнчюге уа - Огъары Кѳуркѳужин элден Ислам

Татимов чыккъанды. Ол пластилинден ишлеген сурат журини бютѳнда сейир этдиргенди. Энди суратла

конкурсну федерал бѳлюмюне жиберилликдиле.

Бизни корр.

Бийикликте гараскан

21 майдан 28 майгъа дерди

Кѳочхар. Эски кѳоркѳууларыгъыз бла гурушхалыкларыгъыз жюриегизде жангыдан кѳозгъалыргъа боллукъдула. Ич сезимлеригизни теркирек тап халгъа келтирирге кѳрешигиз.

Тана. Иги танымагъан адамларыгъыз бла асыры ачык сѳлешип кѳююсиз. Алай аланы сизге кертиси бла жарсып, билеклик ѳтерге кѳарыуларындан келмез.

Эгизле. Тѳзюмлюгюгюзню кѳргюзте билсегиз, даулашла чыкмай кѳалыргъа да боллукъ эдиле. Энди уа байламлыкъланы жангыдан кѳурау ючюн кѳыйналыргъа тѳшерикди.

Айырычабакъ. Жангы башламчылыкларыгъыз жангы жолланы ачарыкдыла. Андан а билмей тургъаныгъызлай уллу файда тѳшерикге ушайды.

Аслан. Алыкъа жетишалмагъан ишлеригизни юсюнден айтмай турургъа кѳрешигиз. Нек дегенде сизге ийнанган адамланы алдап кѳююргъа боллукъсуз.

Кѳыз. Сизни тиригизге сукъланырчады. Алай болгъанлыкъга да, саулыкълу жашау бардырыргъа унутмагъыз. Эм алгъа кечеге ушхууурладан бир жанына туругъуз.

Базман. Тѳгерегиздегиле сизни кѳозутупму башлагъандыла? Ийнангыгъыз, иш алада тѳююлдѳ. Ауукъ заманнга окъуна бир башхаракъ жангы жумуш бла кѳрешип башлагъыз. Болум тюрленирикди.

Акъырап. Келе тургъан геуюрге кюн сизге эм жетишимли боллукъду. Ишигизде да бийикликге жеталлыкъсыз, юйорюгюзге да керекли эс бураллыкъсыз.

Мараучу. Жангы атламлагъа итинууюгюз асыры уллуду. Унутмагъыз, жангычылыкъла хар заманда да бирча иги болмайдыла.

Текемююз. Солуу кюнлени табийгъатда ѳтдюрюп, шишликленни кѳбюрек ашапмы кѳююгъансыз? Кѳыйналгъан аш орунугъузгъа бир кесек эс тапдырыгъыз. Эрттенликде - какчык, тѳшде - жегил кѳгет шорпачыкъ.

Суукъуй. Жылыу кирген бла мороженоени, бузлагъан сууланы бла сыраны асыры кѳп излемегиз. Суукъуйланы сан - чархларында тамакъ эм кѳарыусуз органды.

Чабакъла. Орта кюн проблемалы болурча кѳрѳнѳди, бютѳнда ишигиз жаны бла. Хар ѳшитген жангылыгъыгъызгъа ийнанып бармагъыз.

Топалайчык

Къужонланы Элинагъа 4 жыл бла 9 ай болады. Къашхатау элденди. Тепсерге бек сюеди.

Билдириу

Болушаллыкъла бар эселе...

Аппайланы тукъумдан 72-жыллыкъ Фахми бла аны юй бийчеси Ламия Сириядан бери - туугъан журтларына-къайтханлы жылдан озганды. Ала анда жаланда таулула жашагъан Блей атлы элден келгендиде.

Юйор шендю Нальчикде «Терек» санаторийде турады. Аны бир отоуу ючюн тогуз минг сом телейдиде. Сабийлери анда - Сирияда - къалгандыла.

Бююнлюкде бу адамлагъа бек жетишмеген зат - ол холодильникди. Рамазан ай, исси заман да жуууклаша келгенлери белгиледи. Аны себепли ол кезиуде аш-суулары зыраф болуп къыйналмазча алагъа болушлукъ керекди.

Юйорге бир себеплик этерча онглары болгъанла: **8-903-425-20-97** телефоннга селешсинле.

Сахна

Жырны, тепсеуню, чамны байрамы

Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театр сахна оюнну, жырны, тепсеуню, чамны сюйгенлени «Театр концертге» чакъырады. Аны режиссёр - постановщиги Мызыланы Аубекирди. Ингирни чегинде къараучула сюйген артистлерини факмулукулларына энтта да бир кере тюшюнорге, ала бла ушакъ этерге, тепсерге, кюлюрге да онг табарыкъдыла.

Ингир **2016 жылны 27 майында 19.00 сагъатда Къырал концерт залда** (Шо-генцуков атлы орам, 28) къуралыкъды.

Соруулары болгъанла бу телефон номерлеге селешсинле: **8(8662)44-22-10; 77-34-85; 8-938 691-25-39.**

АКЦИЯ

Табийгъат игиликни игилик бла къайтарыр

Адамны жашауну экология болум бла къаты байламлылыгъына ишек жокъду. Алай ахыр эки ёмюрде ол бу жаны бла аз-аздан хата салгъанлай барады. Табийгъат байлыкъланы аяусуз хайырлануу, тегерекдеги къудуретни кесине таплыкъгъа кере тюрлендириу, жерде ёсген затланы, осал халгъа келтириу битимлени санын, жарсыугъа, иги да азайтханды.

Аны къой, жер башында хауаны иссилеги окъуна тюрлене барады. Бююнлюкде бр ненча минг тюрлю-тюрлю жан-жаныуар арталлыда къуруп кетгендиде. Санлары къоркъуулу чекге жетгенлени жаланда аз кесеги тюшедиле Къызыл китапха неда заповедникледе сакъланадыла.

«Марш парков - 2016» акция бла аны къурагъанланы энчи къорууланган табийгъат тийрелени проблемаларына власть органланы, бизнесни эмда жамауатны эслерин бурур муратлары барды. Аны кезиу-юнде «тегерек столла», тюбешиуле, пресс-конференцияла бардырыла-дыла, газетледе материалла басмаланадыла, телевиденияда, радиода да бериуле боладыла. Дагъыда, ол санда сабийле да къатышып, тийишли кермючле къуралыучудула.

Быйыл бу акция 22-26 апрельде ётгенди. Бизни республикада ол Къабарты-Малкъарны Бийик-тау къырал заповеднигини башламчылыгъы бла бардырылганды. Аны чеклеринде билим бериу учрежденилада тюрлю-тюрлю жыйылула ётгендиде. Алада сакъланган тийреледе чыкъгъан проблемалагъа уллу эс бурулганды.

Черек районну школларындан биринде «Къабарты-Малкъарны заповедниги», «Кюнню юйю», «Восточнокавказский тур» деген документли фильмле кергюзтюлгендиде. Сабийле заповедникни иши бла, анда къаллай битимле ёсгенлери,

жаныуарла жашагъанлары бла да шагъырейленгендиде. Быллай дерсле Огъары Малкъарда, Бызынгыда, Къашхатауда эмда Герпегежде школлада да ётгендиде.

Акцияны кезиу-юнде «Мир заповедной природы» деген сабий суратланы терели конкурсу да бардырылгъан эди. Жаш художникле ишлеринде жаныуарланы, битимлени сыфатларын къолларындан келгенича ишлерге кюрешгендиде. Бу жол эришиуге 150 чакълы иш жиберилгенди.

Алай бла биринчи жерни Мисирланы Кемал, Богунова Виктория, аналаны Марина, Бегийланы Алина алгандыла. Экинчи жерге Хулчаланы Жаннет, Абдулаланы Элина, Занибекланы Танзиля, Хулчаланы Халид эм Аналаны Малика тийишли болгандыла. Ючюнчю жер а Тотоева Эльзагъа, Забакъланы Соледадха, Рахайланы Залинагъа, Галаланы Айнагъа, Уяналаны Ди-

нарагъа, Керменланы Лейлягъа берилгенди. Битеу хорлагъанланы ишлери Табийгъат къоруулау арагъа жиберилгендиде.

29 апрельде бардырылгъан экология турнирге Огъары Малкъарны, Къашхатауна эмда Бызынгыны орта школларыны окъуучулары къатышхандыла. Анда биринчи жерни бызынгылыланы «Рододендроны» командасы алганды. «Тау къушла» (Огъары Малкъар) экинчиле болгандыла эмда ючюнчю жерге уа «Арсланла» команда (Къашхатау) тийишли керюлгенди.

Табийгъатны сакълауда хар бирибиз да сакъ, эсли болургъа борчлубуз. Экология проблемаланы тамамлауну жолу уа адамны тюз оюмларындан, кез къарамларындан башланады.

ТОГЪУЗАЛАНЫ Лейля,
ЭПГ-ни методисти.

Ахшы оноу

Хауле итлеге - кирир жер

Къыралны бирси шахарларындача, Нальчикде да хауле итле жамауатха къоркъуу саладыла. Аны бла байламлы жер-жерли властьха бу жаны бла амал табарларын тилеп адамла терк-терк селешгенлей турадыла.

Нальчик шахарны администрациясында Къурулуш эм жашау журтла - коммунальный мулк управленияны бла подрядчикни «Отлов и утилизация бродячих собак на территории городского округа Нальчик на 1-е полугодие 2016 года» деген келишимлерине кере хауле итле къурутулургъа керекдиде.

Ол жумуш бла МЧС-ни дежурный диспетчерине бу номерге селеширге боллукъду: **96-09-00**. Билдириу этген адам специалистле келирча

тюз адресни эмда кесини телефон номерин айтыргъа борчлубуз. Быйыл жыл башланганлы шахарда 1530 ит тутулганды.

Бу иште жаныуарланы къоруулауучула бир-бирде чырмау салыргъа кюрешедиле. Ала болумну жаратмагъанларын администрациягъа да билдиредиле. Болсада быллай маскеле жамауатха уллу къоркъуу салгъанларын унутургъа жарамайды. Аналы тишлери адамны саулугъуна уллу заран салыргъа боллугъу да белгиледи. Дагъыда кючюкле, жыйын болуп, сабийлеге да чабадыла.

Хаулеге боюнуна бау неда сынжыр тагъылмагъан саналады. Аны ючюн итни кеси аллына эшикге бошларгъа

жарамайды.

Приют къуралса, ала бла байламлы жарсыула да азыракъ боллукъ эдиле. Бююнлюкде аллай объектни ачаргъа Нальчикни администрациясында оноу этилгенди, анга деп жер юлюш да бёлюннгенди.

Бизни корр.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)
МОКЪАЛАНЫ Зухура (культура бёлюмню таматасы)
ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - **42-63-01**. Баш редакторну орунбасарлары - **42-38-21, 40-04-82**. Жууаплы секретарь - **42-66-85**. Секретариат - **40-93-62**. Корректорла - **42-63-52**.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда **1994** жылда **14**-чю июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—**0066**. Индекс - **51532**

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

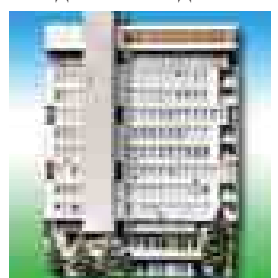
Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, **33**

Номерге графикге кере **19.00** сагъатда къол салынады. **20.00** сагъатда къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Мокъланы Зухура - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары;
Зезаланы Лида - **(1,2,3,4-чю бетле)**,
Бийчеккуланы Жаннета - **(9,10,11,12 - чю бетле)** - корректорла.
Тиражы **2050** экз. Заказ № **651**
Багъасы 15 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, **5**
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru